

Styrelsen Informerar

- Har ni inte besökt vår nya hemsida så titta gärna förbi!
- Många nya styrelsemedlemmar hoppas vi ska ge spännande seminarier och mycket aktivitet i nätverket.
- Nästa Vårmöte blir i Göteborg! Arrangörgruppen har precis börjat planera upplägget så meddela gärna vår koordinatör Peter Harms-Ringdahl om ni har idéer!
- Uppdatera gärna era medlemsuppgifter i registret när ni byter jobb!

/MARIA SUNDESTEN, ORDFÖRANDE

Nätverket Renare Marks nyhetsbrev distribueras till samtliga medlemmar i nätverket via e-post. Nätverket är öppet för alla intresserade. Enskilt medlemskap kan tecknas av alla, för företag finns korporativt medlemskap. Mer information finns på nätverkets hemsida eller kan fås genom att skicka e-post till nätverket. Bidrag till Nyhetsbrevet tas gärna emot.

REDAKTION:
Peter Harms-Ringdahl, 0706- 66 95 37
peter.harms-ringdahl@geosigma.se
Ingegerd Ask, 08-688 67 40
ingegerd.ask@wspgroup.se

ANSVARIG UTGIVARE:
Ordförande
Maria Sundesten, 08-506 306 58
maria_sundesten@golder.se
Nätverket Renare Mark
c/o Ekorola Ab
891 42 Örnsköldsvik

info@renaremark.se
www.renaremark.se

Vår mötet 2011

VÅRMÖTET INLEDDES SOM BRUKLIGT med en mingelkväll. I Sundsvall var den på anrika hotell Knaust från 1891 med den berömda marmortrappan. Under träpatronernas glada dagar ska en officer ha ridit uppför trappan på en häst(!?). Myten om Skvadern, har också sitt ursprung från en våt kväll just på detta hotell i början av 1900-talet.

På onsdag morgon inledde Sverker Ottoson från Sundsvalls kommun och hälsade oss välkomna till Sundsvall. Han beskrev kort Sundsvalls industrihistoria och frågade sig vad framtidens arkeologer kommer att hitta, när vi åtagit oss att inte lämna några gifter kvar till kommande generationer?

Maria Sundesten och Jan-Erik Lindström gratulerade Nätverket på 10-årsdagen.

Därefter lotsade vår moderator, Gabriella Ahlström, författare och journalist, oss vidare i programmet. SGI, SGU och Naturvårdsverket började med att berätta om sina roller och hur samarbetet mellan de tre myndigheterna har kommit igång. Det gemensamma målet är att effektivisera efterbehandlingsarbetet och öka takten för åtgärder i förorenade områden. De är överens om att vi gräver och schaktar för mycket. Samtidigt var Naturvårdsverket tydliga med att miljömålet Giftfri miljö innebär att mängden metaller i miljön ska minska. SGI jobbar med att ta fram en vägledning för alternativa åtgärdsmetoder. SGU har fått egna pengar och försöker öka takten genom att stödja Länsstyrelser och kommuner att fånga upp objekt som blivit liggande i kommuner som inte har resurser att genomföra undersökningar och åtgärder.

Temat för årets möte var "Risker i praktiken – bedömningar och åtgärder" och inleddes med ett pass om teori och praktik. Fredric Engelke från Structor väckte frågan om vi ska sanera efter riktvärden eller efter påvisad exponering? Han hoppades att riskbedömningar i framtiden ska lägga lika mycket vikt på exponering som på modellerade riktvärden, men att försiktighetsprincipen är befogad. Yvonne Olsson - SGI,

påpekade att det är viktigt att åtgärder som enbart åtgärder risker måste följas upp under lång tid och jämfördes med åtgärder mot radon.

Jan Olofsson, Faveo, presenterade saneringen av Svanö sulfutfabrik där det var stor skillnad mellan teori och praktik. Fokus på föroreningar gör ibland att man missar viktiga anläggningstekniska aspekter. Ulf Wiklund berättade om en kommande Handbok för in-situ behandling av klororganiska föreningar. Det är viktigt att känna till geokemin i jord och grundvatten för att kunna designa en in-situ lösning.

Eftermiddagsblocket handlade om "Efterbehandling och klimatet" där Georgia Destouni, Stockholms Universitet inledde med ett föredrag där hon tog upp hur vi kan planera och prioritera åtgärder med hjälp av hydrologiska modeller, scenarioanalys och sannolikhetsberäkningar. Erik Bergstedt, WSP, gav oss exempel

på hållbara saneringar där de använt ett verktyg för att räkna ut CO₂-utsläpp. Vid en oljedepå i Malmö räknade man med att en in-situ sanering skulle ge 17 ton CO₂ medan en gräv- och schaktsanering skulle ge 255 ton CO₂.

Jan Fallsvik, SGI, berättade om en klimat- och sårbarhetsanalys som visar att det finns stora områden i Sverige som kan påverkas av ras och skred vid ett förändrat klimat. Kopplar man det till Roland Webers föredrag, där han med exempel från Tyskland visade att även POP kan mobiliseras vid översvämning, inser man att det kan hända här också. I dagens kemikaliesamhälle omges vi av persistenta föroreningar POP/PTS i leksaker, kläder, möbler osv. Föroreningarna hamnar i våra deponier och finns i industriområden som riskerar att och har mobiliserats på grund av översvämningar. 10 års jubileet bjöd också på Cirkör Event med hisnande

luftakrobatik och roue cyr. Ett vackert nummer med långa tygstycken som akrobaterna lindade sig upp i och föll ner i och ett mer fartfyllt nummer med en jättestor rockring som akrobaterna snurrade runt i.

Därefter var det dags för kaffe och utställningen som i år visade upp 32 organisationer från laboratorier, konsulter, entreprenörer och forskare. För de lystna fanns några tävlingar att delta i. Godiset var av god kvalitet och cykelsadeltäcken var nog den nya grejen.

Sista passet för dagen handlade om "Skälighet och risk" där Niklas Löwegren Trafikverket och Andrew Petsonk inledde med att berätta om en sanering i Nässjö där åtgärdens skälighet avgjorts till 50 % av kostnaden i MD i år. Stefan Grundström Timrå kommun berättade om saneringen av kisaska på Fagerviks industriområde. Där fick den föreslagna, och av Lst god-

kända, åtgärden att omdisponera massorna på plats ändras till att köra bort massor.

Marlea Wagelmans Bioclear, avslutade dagens föredrag med att visa på hur mark som är något förorenad, riskklass 3, kan användas för att producera biobränsle. I Sverige är det brist på odlingsmark för icke-livsmedel. Roland Weber kommenterade med en reflektion om dioxinskandalen i Tyskland där grisar matats med dioxinhaltigt foder. Vi måste ha koll på var våra föroreningar hamnar när vi odlar på förorenad mark och eldar biobränslet.

Kvällen avslutades pampigt i Sundsvalls Stadshus med middag i Spegelsalen. Till middag fick vi god mat men också skön musik. Därefter var det samling vid pumpen och full fart på dansgolvet ända till stängning!

CHRISTIN JONASSON
GOLDER ASSOCIATES

DAG 2

EN ANDRA SOLIG konferensdag i Sundsvall inleddes med ett samtal mellan Gabriella och Naturvårdsverkets generaldirektör Maria Ågren. De pratade bland annat om hur miljömålen förändrats. På frågan hur vi skall prioritera mellan olika miljömål betonade Maria att målen hänger ihop och konstaterade att "Giftfri miljö" är ett prioriterat delmål. Efter inledningen fortsatte vi på passet "Skälighet och risk" från föregående dag. Emma Edfors från Länsstyrelsen i Västernorrland berättade under rubriken "Tillsyn och dialog – ett framgångsrikt koncept?" hur man kan arbeta med tillsyn av förorenade områden tillsammans med verksamhetsutövare (VU) i samverkansgrupper. Arbets sättet bygger mycket på dialog och minskar risken för segdragna överklagandeprocesser.

Yvonne Ohlsson, SGI, fortsatte med att berätta om Hållbar sanering av förore-

nade sediment, ett EU-projekt som undersöker hur vi hållbart kan hantera sediment som muddrats från hamnar runt Östersjön.

John Waters, som talade på temat Is risk assessment sustainable? var med på videolänk från England. Tekniken fungerade riktigt bra och vi kommer säkert att få se fler videoföreläsningar framöver. John hävdade att med den kvantitativa riskbedömning som dominerar idag riskerar vi att missa viktiga parametrar – sociala och ekonomiska men även miljömässiga. Han efterlyste en mer kvalitativ riskbedömning för att få hållbara saneringar.

Nadja Paz från oljebolaget Preem gav ett verksamhetsutövarperspektiv på sanering av nedlagda oljedepåer. Hon efterlyste bland annat tydligare krav för hur långt ansvaret sträcker sig vid en sanering. Detta mot bakgrund av att ge de VU som satsar mer än nödvändigt på efterbehandling mer goodwill.

Den i vår bransch delvis

kontroversielle Lars Barregård, gav oss arbets- och miljömedicinska perspektiv på förorenade områden. Han tog både upp artikeln/rapporten "Does remediation save lives?" där kostnaden för att spara liv genom att sanera arsenikförorenad mark beräknas och gav oss råd angående arbetsmiljö vid arbete med förorenad jord.

På detta följde en debatt, ledd av Gabriella med en panel bestående av Erika Skogsjö, NV, Mikael Stark, SGI, Emma Edfors, Lst, Patrik Svensson, Domsjö, Christer Fält, SCA och Sverker Ottoson, Sundsvalls kommun. Synpunkter från myndighets-håll var bland annat: vidare utveckling inom området är nödvändig, vi behöver prioritera bättre och det är befogat att vara konservativ i riskbedömningar – vi måste ta höjd för det vi inte vet! Representer från industrin konstaterade att det krävs kompetens hos beställaren för att ta till sig möjliga alternativa lösningar och man vände sig

mot begreppet Problemägare – vi är bättre än så!

Efter lunch delades pris ut för bästa exjobb. Vinnare var Erika Andersson, Umeå Universitet som utvärderat respirationstester för bedömning av miljörisiker i förorenad jord.

Vårmetets sista session tog upp alternativa åtgärdsmetoder. Italianaren Lorenzo Sacchetti, Nederländaren Maurice Hessen samt svenskar Niklas Törneman, Mats Tysklind, Karin Kockum och Roland Fridh talade om alternativa åtgärdsmetoder, åtgärder på aktiva industriområden, framgångsfaktorer för in situ projekt med mera (se presentationer och abstract under Vårmöte 2011 på renare marks hemsida).

Sedan var det dags för 330 föreläsare, utställare och deltagare att samla ihop sitt pick och pack och åka hem, förhoppningsvis med ett antal nya kunskaper, insikter och kontakter i det mentala bagaget.

Studiebesök på Räddningstjänsten i Luleå

DEN 9 JUNI 2011 hälsade Renare Mark Norr på Räddningstjänsten i Luleå för att få veta vad de gör vid utsläpp av kemikalier, syror, brandfarliga vätskor och andra miljöolyckor. Räddningstjänsten har av MSB (Myndigheten för skydd och beredskap) fått i uppdrag att utrusta kemcontainern för beredskap vid dessa olyckor. Det finns sex stycken i Sverige och en av dem finns stationerad i Gammelstad, Luleå.

Vi blev mottagna av Lars-Ingvar Lampa och Jim Ohlsson som berättade om Räddningstjänstens uppdrag. Därefter åkte vi till Gammelstad och fick en demonstration av containern.

I containern finns allt man kan behöva för en katastrof långt ute i ingenmansland. Där finns också kompressor och elverk. En fyrhjulig motorcykel följer med för att transportera allt till olycksplatsen.

Åtgärd vid spill av vätska: Efter invallning för att förhindra spridning pumpas vätskan upp med pumpar och specialslangar som tål värme, kyla och syra. Kopplingar finns för alla sorters tankbilar, även utländska.

Personalen skyddas med syrgastuber eller heltäckande kemdräkter som är luftfyllda. En uppsamlingsbassäng vecklas ut så att dräkten kan saneras eller sköljas av innan den kan tas av. Speciell personal ser sedan till att dräkter och material är brukbara till nästa gång.

En sanering kan bli långvarig och personalen kan behöva avbyte under pågående arbete. Ett tält med värme kan sättas upp för vila eller för skadade personer.

Efter studiebesöket intogs lunch på Kulturens hus.

Norra Sorgenfri i Malmö

– ett område i förvandling fr. industri till bostäder och kontor

NÄTVERKET RENARE MARKS regionala avdelning Syd genomförde den 19 maj 2011 en eftermiddagsaktivitet där Fastighetskontoret och Stadsbyggnadskontoret i Malmö berättade om planfrågor och miljöfrågor, knutna till ett pågående omvandlingsprojekt i Malmö Stad.

Inom området Norra Sorgenfri pågår idag planering för bostäder och blandad stadsbebyggelse för att utveckla ett flertal fastigheter i området. Ambitionen är att det ska vara en tät stadsdel, med mångfald i verksamheter och hållbara lösningar. Visionen för Sorgenfriområdet och planprogram för Norra Sorgenfri, är vägledande.

Aspekter som togs upp under föredraget var bl.a. planering, markanvändningar, förorenade områden, infrastruktur, skyddsavstånd till miljöfarliga verksamheter samt frågor om ansvar,

problem, möjligheter för fastighetsägare och verksamhetsutövare. En fråga som kom upp var parkeringsmöjligheter. Underjordiska garage kommer att byggas som täcker in en viss del av de fordon som förväntas i området.

En annan aspekt som väckte frågor var hur området kommer att efterbehandlas. Stora delar är i olika grad förorenade. Som det ser ut så kommer enskilda fastigheter att efterbehandlas med möjlig återkontaminering från andra fastigheter. Borde man inte ta ett större grepp? Möjligheterna är små, med tanke på alla privata fastighetsägare, kommunen äger endast en mindre del av det totala området.

Ca 25 personer dök upp på seminariet. Efteråt bjöds på fika därefter var det visning av området.

DAVID LALLOO, LÄNSSTYRELSEN SKÅNE

In Situ work shop

DAGEN INLEDDES MED fem presentationer av lyckade och mindre lyckade projekt där åtgärdslösningar in situ använts. Några av de erfarenheter som kunde sammanställas från dessa projekt var vikten av att tydliga och

mätbara åtgärds mål definieras tidigt och att åtgärds lösningar anpassas till de förutsättningar som råder på objektet. Vidare är en kontinuerlig, prestigelös och konstruktiv dialog mellan samtliga inblandade aktörer (beställare, konsult, entrepre-

nör och tillsynsmyndighet) essentiell för att lyckas med ett projekt. Idealt bör även någon av aktörerna ha en genomgående roll under alla undersökningar och åtgärder på ett objekt, och som säkerställer att rätt kompetens finns inom projektet vid rätt tillfällen. Vidare är det även av stor vikt att utforma kontraktet kring arbetet så att det passar det arbete som ska genomföras, samt att alla parter har samma mål och förväntningar på vilket arbete som ska utföras. Att ha en för strikt ram i upphandlingen kan ge problem senare i projektet, det krävs flexibilitet för att kunna ändra arbetssättet under projektets gång.

Efter presentationerna diskuterades det kring val av åtgärds metoder, upphandling och roller samt åtgärds mål i mindre grupper. Generellt

råder en positiv inställning till att nyttja åtgärds lösningar in situ, ändå verkar inte dessa lösningar väljas ofta nog. Som förklaring föreslogs både kunskapsbrist hos samtliga involverade aktörer och tidsbrist både vid planering och tidsramen för projektet. Flera deltagare ifrågasatte dock huruvida åtgärds lösningar in situ egentligen är så ovanliga och menar att en åtgärds lösning in situ dessutom i flera fall kan vara mer ekonomiskt effektiv jämfört med en schaktsanering. Utöver de ekonomiska incitamenten kan även koldioxid- och energieffektivitet samt mjuka värden beaktas. Utifrån diskussionerna som fördes verkar i dagsläget ett fåtal individer och företag sitta på den breda kompeten-

forts >

sen och erfarenheten inom åtgärdslösningar in situ. En ökad kompetens hos samtliga parter i ett projekt med förorenad mark efterfrågades, framförallt hos konsult och tillsynsmyndighet. En metod för att höja den generella kunskapsnivån som diskuterades var vikten av att efter avslutat projekt utvärdera erfarenheter av både lyckade och mindre lyckade projekt med samtliga involverade aktörer. Förslag uppkom även om en teknikpool liknande den som funnits i Danmark varifrån extra anslag kan sökas för att kunna genomföra mer experimentella försök och pilotförsök. Jämförelser gjordes med klimatet i branschen kring millenieskitet då fler åtgärdslösningar genomfördes in situ. Valet av åtgärdslösningar in situ förväntas komma naturligt i och med dagens problemställning där fokus även ligger på förorenat grundvatten och markluft, utöver förorenad jord.

JOHANNA MORESKOG, URS NORDIC

Ny styrelse!

Under Renare Marks årsmöte valdes följande personer i Nätverket Renare Marks styrelse: Maria Sundsten – Golder, Jurate Kumpiene – LTU, Ingegerd Ask – WSP, Åsa Axheden – Lst Kalmar, Helena Branzén – SGI, Maria Berglund – NCC, Maria Paikull – Vinge, Lennart Andersson – Scantec och Viktoria Larsson – Umeå Hamn. I Valberedningen sitter Charlotta Tiberger – SLU/SGI, Jesper Karlström – Miljöfirman, Jan-Erik Lindström – Miljö och Teknik AB. Vi vill skicka ett stort tack till avgående styrelsemedlemmar: Henrik Ekman – EkoTec, Yvonne Andersson-Sköld – SGI, Christer Ramström – Emperikon, Mikael Öhman – Luleå Kommun och Andreas Drott – SLU.

Många lediga jobb på hemsidan, och många kurser och konferenser i höst!

Studiebesök på Räddningstjänsten i Sundsvall

Nätverket Renare Mark Norr och Räddningstjänsten i Sundsvall bjuder in till studiebesök den 1 september.

Höstens och vårens aktiviteter planerade!

Under Renare Marks kick-off som hölls i maj planerade styrelsen och de regionala och tematiska avdelningarna kommande aktiviteter i nätverket. Det börjar den 20 oktober med ett seminarium om åtgärder i byggnader. Den 23:e november så kommer ett seminarium om upphandling i att hållas i Malmö. Vidare bjuder den tematiska avdelningen förorenade sediment bjuder in till seminarium den 7:e februari. Planeringen inför Vårsmötet 2012 har startat, och nästa vår avslutas med ett seminarium om arbetsmiljörisiker i maj i Stockholm.

Seminarium - Åtgärder i förorenade byggnader

20 oktober anordnar avdelningen Förorenade Byggnader ett seminarium i Göteborg om åtgärder i förorenade byggnader. Mer info kommer senare, men boka gärna in datumet redan nu!

RENARE MARK ÖNSKAR ALLA MEDLEMMAR EN GLAD SOMMAR!

Det händer i nätverket

1 september

Studiebesök räddningstjänsten, Sundsvall

20 oktober

Åtgärder i förorenade byggnader, Göteborg

23 november

Upphandling, Malmö

2 februari

Sediment/Muddring, Stockholm

Kurser och konferenser

24-25 augusti

Kurs i sedimentprovtagning Stockholms skärgård

6-8 september

Kurs i Dataanalys, osäkerhet och visualiseringsteknik för förorenad mark med SADA-verktyg. SGF Stockholm

20-23 september

Miljötekniska markundersökningar SGF Stockholm

11-12 oktober

Riskbedömning av förorenade områden SGF Stockholm